

Landskap: SkåneUpptecknat av: M. HörlinHärad: Herrestad m. fl.

Adress: _____

Socken: St. Herrestad m. fl.Berättat av: Anders Larsson, Tugstora
m. 13.Uppteckningsår: (inlämnat förs 1929) Född år _____ i _____

Uppteckningen rör	sid.
<u>Skåne</u>	<u>1-2.</u>
<u>Halv-äru (rudskap)</u>	<u>2.</u>
<u>Tagnan.</u>	<u>2.</u>
<u>Vinterarbeten.</u>	<u>2-3.</u>
<u>Tvullväring hämnas genom att ställa till eldsvåda.</u>	<u>3-4</u>
<u>Underkätta dödsampnen.</u>	<u>5-6.</u>
<u>"Tulljex."</u>	<u>6.</u>
<u>Uppkomsten av övernaturliga väsen ö om var de hade sina tullväv m. m.</u>	<u>6-7.</u>
<u>"Skömmen" (Skimvad?)</u>	<u>7-8, 13.</u>
<u>För tvåffar tvullväring, som han</u>	
Skriv endast på denna sida!	<u>forts.</u>

28 sid.

	sid.
bygger stenhus till.	8-10.
Byggandet av "Lunds kyrka".	10.
Trollen i Rommelklint tänkte förgifta sina släktingar genom att lägga gift i maten.	10
Långrunpa visar hur det ser ut i Rommelklint; dess skatter m. m.	10-11.
Torkel slår ihjäl alla troll i Rome- lklint utom pigetrollet.	11-12.
Trollpigorn låste Torkel inne i berget 'Trollbjörstrollet'.	12-13. 13.
"Slummapågen", - en bartbygting.	14-15.
Heästsjukdom, "hönsariv", - bot.	15-17.
Ho-sjukdom, "solskott", - bot.	17-18.
"Kyllen" (frössan).	18-19.
Gubbe botar personer, som blivit matfö- giftade.	19-21.

4367.

"Skavelde"

sid.

21-22.

Tydan.

22.

Eng. sjukhus, - bol.

23.

"Gå till himla", - vid hönshägningen.

23-24.

Förvisa råttor

25.

Skövredagar.

26-27.

Gamla uttryck.

27-28.

Anders Larsson, 13 Ingelebo, berättar.

Da jag var 6 år lärde jag känna en 80 årig quäbbel,
som uppköpte sig i Ingelebo men var född i St^h Skerrestad
och gick under namnet "N:o 1^e Nils". Han var född i St^h
Skerrestad, och därför kallades han allmänt för "N:o 1^e Nils". Litus
fick väkten - 1m. 60 cm. hög och klen byggd - tyckte han stora tankar
om sig ~~och~~ själ. Om han inte varit med "har det aldrig gått så
bra som det gick". När de 14 år, jag sammantrappade med honom
- han dog vid 94 års ålder - lärde jag känna honom som en
godmodig människa med ledigt minne och ledig tunga. Några
av hans berättelser har jag i minnet från mina pojkar, och dem
1² vis jag återgiva. Jag litar "N:o 1^e Nils" berättar:

1. Om sin själ.

St. Skerrestads för

Jag är född på N:o 1 i Skerrestad. Min far var en av storbönderna.
Han hade två hemmar, stor "björning", 4 dringar, 1 kalvkarl och 1
vaktbock. Han ägde två stycken tjugo ökr, fyra stycken tjugo
fäkrakar, fem stycken tjugo vinterfödda får, tre och fyra grisar.

(1)

det, och det var ingen orsak på vidd vägar utom de vart.

När jag var 17 år, så var jag lite stot, som jag är nu. Då började jag att gå "ti kow". Vid 20 år åldern blev jag förmansdräng. Under den första tiden vid denna befattning hände det, att några nykomna drängar liksom ville mocka till gräs, men när de såg att jag kunde mig, kom det aldrig i fråga vid gården. Sedan jag varit förmansdräng i 3 år, vägar inte ens "gärsingar" knyta, ty hörr de, att N° 1² Nils var i nöskelan, blev det genast lyp. Någon gång strax måste jag "nanna" få i dem, och då de hade knytt, så tänderna blådd och näsorna blevo jänner i synen, blevo de mjuka som en "karaktelud". Om någon orda uppstod på "Herresta kru" och det sades: "Hoi kommet N° 1² Nils", så blev det genast lugnt hos med delsamman.

Äskor.

Det första stället vid "hogaren" var, då vi skulle göra långäskor till Glimmingehus och Summerramn och Alenstörger och Krijsarsta och nor och västare till Long, Laustham, Hålsingeborr och Malare. På sådana långäskor kan man få se mycket, som man kan ha nytta av, om man har ögonen öppna och tankarna med sig.

28 sid.

Jag kommer ihåg, att när vi varit på en äsars
 längväg till Milmo, vi kommo förbi en gård, som ägdes
 av patron "Mackelan". Han hade lört folket att driva (Mackelan)
 jorden med halv-år. Och jag, som alltid haft ögonen med
 mig, såg genast, att då året icke hade någon hära,
 det skulle gå lättare genom den klabbiga jorden, än då ker-
 ran var med. Och så där det upp faren blöu till "frä-
 mans sidan", så det var ju blöu halva arbetet.

Hela vägen hem såu jag och tänkte och spekulerade Halv-år
 öfver detta år, och bra var det, att det var långt hem,
 ty när jag kom hem, hade jag tänkt ut, huru det skulle
 gå till att arbeta ett sådant år. Först skuffs jag under
 årskärran; sedan tog jag av temans örat; därpå såkte
 jag upp en hård träbit, som var "spenna brä" (17 cm),
 svängdes ^{den} lita med yxan och spikade den på årulan i frä-
 mans örat; ^{vidare} ~~bedes~~ gick jag till smeden med en årbit och
 fick den fläckler i den lita grann temans om bålen i
 densamma; till sist spikade jag ^{järn} biten på ~~den~~ ^{träbitten}. Så blev min

Första halvåret fördes, och detta gjorde stubben vid
drivningarna mycket bättre än karreäret.

På den tiden, jag var med som formansdräng, hade vi
bolavagnar med träaxlar, som smordes med tjära. När de skulle
skickas en tid under vintern, kunde man inte få dem ur
fläcken, då de skulle begagnas. Jag vet de, som måste gå
in i gårdarna att få en gryta värm koked att doppas sönder
uti och lägga dessa om naveln, innan hjulen vics lossna.
Detta kunde aldrig få mig, ty jag var "furu av toner". Jag tog upp
min "falekniv" och skar en stor rännan över på axeln, och i
denna led jag talj en stor smör eller "gäsfett", så kunde
aldrig hjulen, men detta gjorde jag mig lata nog och annan de.

På den där gård, jag reste förbi på min löngräsk
till Melarö, såg jag en bolavagn med järnaxlar och järn-
ringar på hjulen. Under vintern gjorde jag träverket i ordning
till två vagnar. Dessa fingo järnaxlar och hjulringar. De
senare blev påslagna med set och brädd bordstuvad som.
Jag skall säga, att på den tiden kunde en riktig dräng göra
och laga vad redskap som helst. Jag hade alltid red-

Vagnar, hur de
smordes m.m.

Vinterarbeten.

skuren i ordning. Jag undrohen 14 år och 7 Karrod. Herwa-
bollen och slår her (i bordskap i soömångd). Herwapeinar hadr
jag upphuggna och upplagde i logoukroten så ad de räckte
ända upp till gluggen. Allt sådant arbetade jag under vintern.
Om något redskap gick i lu under vårarbetet, var detta för-
laget, när man hade sakerna, som hövde till, till hande.

2. Om den stora "vaoen i Herresta".

Det var om den stora "vaoen i Herresta" vi skulle
snacka. Det var den värsta vaoen här har varit i manns-
minne. Du pågick i 3 dagar, och det rent rys i ryggen på
mig, när jag tänkte på den. En kan ju godt förstå, ad
den var "sänneald", för han var så fäseliga varm, och han
hopps omkring och skulle ättad, så man visste inte,
var man hade honom. Det gnistrade, sprakade och dundrade,
så man kunde förgrysa sig. Men jag får börja från början.

Nere i Resthusen boode en gammal froukärning; som

"Froukärning"

framvas genom Om hon var så gammal som "Mellöaleu" vet jag icke. Hon
att ställa till had nog på något vis "svismad" sig under, när Karl II sökte
eldsvårda. efter sådana, och hon var datter till en av dem, som voro
med då, det vet jag icke, men det är delssamma. Gammal
var hon, och trocka kunde hon, och en datter had hon,
och hon var gammal hon med.

Käringen hade fått för sig, att det var tid för dottern
att gifte sig, men hon ville ha henne upp till en stor
gård i Herrests - till Märtens, han som blev så rik,
sedan han hittat pengakistan vid "Fladesten". Det sades,
att den innehöll 3 tunnöt guld. Men Märtens visse icke
höra smackas om ett sådant parti, utan han blev arg
och sa', att sådana där sandstruskor, som icke hade
tak över huvudet, måste bäst av att gå och brædda
i sjöskvalpet. Men då svar käringen på, att innan länge
skulle han vara bättre med "husalyned" än de.

Någon tid härefter stände käringen till med att koka
"seibrav". Hon stod och "kossla", fick hon eld i hela
"blagaw". Vindru låg från sjön och drov elden över sanden och

Toromassen äro till Herrsta by. Där antändt den hus och gårdar. När den var dämpad på ett ställe, bröt den ut på ett annat. Det såg ut som hela byn skulle gå med.

På kvällen andra dagen efter brandens början kommo 3 herrar ridande från Lund till Herrstad på svarta och, som blivit vita av rök. Dessa herrar kunde mer än försvära, by de kunde stanna "fröjld". När de kommo till byn, gingo vi ut till kreaturen, by "våsen" börja komma bra nära vår gård. Men de släppis in öken hos oss och sad, och vi skulle stänga porten, så skulle elden elden komma dit. Sedan foro de ut. Den ene gick runt vår gård, den andre kring prästgården och den tredje omkring kyrkan. Så gingo de tre gånger om var sitt ställe. Och ja men; när de hade gått två gånger runt vardera, var elden elden mer än halften så varm som förut, och vår gård och prästgården och kyrkan blevo reddade. Elden for tillbaka och tog skott på skott mer mot Öja, där den antändt

en gård. Då hordes en stark smär, så ad alla gasa. Lagen visste varför, men dagen därpå, när elden var släkt, spordes det, ad frockaringens dotter gån det för ad riktigt kunna se, medan Martus gård brann. När elden ikke fick komma längre, blev hon innebränd, och därav uppkom den farliga skräcken.

Efter detta blev Revakaringen värre än förr. Hon ville, ad alla skulle lida, för det hon inte fick, som hon ville ha det. Folk var då som om avundsjuka och stygga och förtrogsamma på varandra. Ville någon ställa illa till hos sin granne, för han till Revakaringen. Kom hon och bar till i "stöv" eller "mensed", så varad det inte många dagar, förrän åken hängde i selen, korna mjölkade blod, kalvarna dogo, fåren blevo örda och svinen kunde inte lyfta trycket från golvet. På en ställe kom hon ad "posla", men åjaren förstod genast, ad hon ville sätta ont i vägen. Han satte genast i väg till honom vid alunbruket. Denne sade,

att det var bra, att han kom så fort, så skulle hon själv
ge det, hon ämnat åt andra. När den person, som
hämtat Revakaringen, skulle skjutsa henne hem om natten,
så körde han och vätte, och hon bröt den ena armen. Sedan
kunde hon ~~inte~~ intet göra sina "fundamenten" utan måste häva
sig stilla en lång tid.

Jag flyttade från Herresta och körde intet av karingen
på flera år. Men en dag träffa jag en "gärningstänna" från
Skogsbygd. Hon gick omkring och sålde Karlshamnsocklar
och "Laddiljetorkla", och hon var duktig till att snacka.
När som vi pratade om gamla förfärelser, sade hon:
"Du kommer väl ihåg den där gamla Revakaringen?" - "Ja,
vad är det med henne?" - "Jo, det är besynnerligt; men det
är sant som de säga: 'Du illa lever, han illa dör', och
jag kan tillägga: 'Du illa dör, han aldrig väl uppståna'.
Uppre i gårarna fick jag veta, att hon legat och strö
i flera dagar och kunde intet dö. I hela timmar såg
det ut, som hon vore död, men så vakna hon till igen

och voro juv gamla och och skrika, att det roki och brände.
Detta varar liis hon dö bort igen. Jag tänkte: 'Jag får
gå dit att se.' Mycket riktigt. När jag kom dit, låg hon, som
hon varit död. Men jag hade intet varit där i 5 minuter,
fortän hon vakna liis. Och då blev det samma jämnet igen.
Jag såg en stund och lyddes och titta, men så sade jag:
'Här får göras något vid det här.' - 'Vi ha gjort så mycket
vi kunnat', fick jag liis svar, 'men det har inte hjälpt.' - 'Ja,
I haven intet träffat det råda, men nu skolen I med guds
makt få se'. Så gick jag ut om dörren i föstugan. Där
stodo 3 höns. De hade rivit fjädrar av sig. Jag tog upp
en av hönsfjädrarna, gick dörren in i stugan igen och tog
ett kalmstrå ur bänken, där kvinnan låg, och så tog
jag hennes vänstra lappla, som stod under bänken.
Av kalmstråci gjord jag ett kors, lade detta i lapplan
och på kalmstråcorset hönsfjädrar och överst en liten
glöd. - 'Låt det gå fort!' skrek karingen. - Jag skyndade
mig att ställa det hela under den övrens bänk, och jag
hade knappt kunnat det med lapplan, fortän karingen dog

Undulätta
dödsstrampen

och römt sig aldrig mer. Jag men. Det är kanske bäst
 att veta litet, så ha en ^{intet} något att lägga och gruva
 sig över på slutet.

På så vis fick jag veta Revakaringens sista,
 och jag säger bara detta: "Gud hjälpe den fastiga själen!"

3. Om Noak-skuffs.

Från Tykeå i Hagestads by uti Lödöps socken
 sträcker sig västerut utmed kusten till Haburåån en
 30 m. hög reisthusås, ^{vilken} som i väster sluter med en
 klump, som av ortens befolkning benämnes "Tullbjör" och "Tullbjör" eller
 Tullberget, emedan ^{ortsbefolkning} den har för sig, att det s. k. berget Tullberget, som
 ligger fullt av allt regn, som kommer från sydöst. Lagen full av
 fog har i mer än 40 år ^{givet och på förhållandet} och därvid funnit, att åsk- allt regn.
 moln från sydöst slycket sedan sammankäms, när
 de drivas över "Tullbjör", Vid detta ställe dela de sig
 i tvänne delar. Åskmolnens västra del går över Röpings

och rönte sig aldrig mer. Jaja men. Det är kanske bäst
att veta litet, så ha en ^{intet} något att ligga och gruva
sig över på slutet.

På så vis fick jag veta Revakaringens sista,
och jag säger bara detta: "Gud hjälpe den fattiga själen!"

3. Om Noak-skydd.

Från Tyke i Slagsta by uti Lövcrups socken
sträcker sig västerut utvid kusten till Habusaan en
30 m. hög reusstensås, ^{vilken} som i väster slutar med en
klump, som av ortens befolkning benämnes "Tullbjör" och "Tullbjör" eller
Tullberget, emedan ^{ortsbefolkningen} den har för sig, att det s. k. berget Tullberget, som
tager tull av all regn, som kommer från sydöst. Tager tull av
Jag har i mer än 40 år ^{givit och mig förklarad} och därvid funnit, att åsk- all regn,
moln från sydöst snycket sedan sammankäms, när
de drivas över "Tullbjör", Vid detta ställe dela de sig
i tvänne delar. Åskmolnens västra del går över Köping.

berg och Glemminge till Orans by, den östra följer sjö-
stranden till ^{Kasleberg} (Kasleberg)skäret, varifrån det går uppåt
landet och möter de förra åskmolnen. Båda moln-
massorna kunna hörsamt regn öfver de trakter, där
de draga fram, under det i Tangelstorp ^{och Näs} knäppt
faller en enda dräppa.

Blott en gång under 40 år - det var en Sundays-
morgon - har jag sett åskmolnen samla sig öfver
"Fulbjör". Men då såg jag också blottat i oss regn-
vägnas färger, och aldrig har jag som då hört så örn-
dovöändt åskknasur.

Om orsaken till detta förhörsamt berättar N: 12
Nils följande saga.

När Cain hade slagit sin broder ihjäl,
blev han berröden från den or, där de andra männi-
skorna voro. Han for långt berr till ett annat ställe.
Men den gamle Beelzebub följde med och lärde Cain
och hans följe mycket odygd. Styggva voro de och

vare blivde de, och till slut lärde han dem att tala
i romne och trolla.

Så gick det en lång tid. Rains följe ökar sig
i antal mer och mer. Somliga blevo stora som kyrk-
torn, andra voro så små, att man knappt kunde ögna
dem. En del voro godvinta, en del fulla av elakhet.
Leut detta såg vår Herre, men han lät dem regress frän
en lång tid.

En av de mest godvinta hette "Nomme".⁴⁾ Honom
sätte vår Herre till hejdnridare över stora och små
frou och gav honom rätt att döda de olydiga. "Nomme"
borjade hålla efter dem, men de voro inte ^{lätta} (Gods) att
komma åt, ty stundom förskapade de sig till eldsvakar,
som sprutade eld långa vägar, och ibland gjorde de
sig rent osynliga, så att han intet visste, var han
hade dem. Först skaffade han sig ett par hundar, som
skulle vandra upp frouen, men detta förslag intet.
Därpå gick han till vår Herre och bad om, att

också kan man få makt att göra sig osynlig. Detta
fick han. Efter den stunden ha inte många sett
"Nomme", men de ^{ha} hört honom susa fram genom
luften, och hans hundar gnälla och ge skav efter
honom. Självt har jag hört detta ofta förr men under
de senare åren mera sällan.

De stora jättarna och trouen sökte sin bostad
i skogar, buckkrölar och höga berg; de små smögo
sig in i hus och gärdar som tomter och nisser.
Sommiga voro snälla, andra voro på alla möjliga spök-
takel. Men de har alltid ^{över sig} en kung över sig, som
de tinga lyda. Därför kunde troukuningarna kommandera
dem här, var de ville, och "frigöra" förlorade, hur de
önskade, blott de sade ifrån till troukungen.

"Nomme" flacka och for från den ena världens ändan
till den andra, men revylandet var så stort, att han inte
ensam med sina hundar kunde vaka över alla jättars
och småtrous gördar och låtor, ty han kunde inte
vara trenton på en gång. En dag träffade han på en

pojke, som såg så kallad och stadig ut. Denne bad han hjälpa sig. Pojken var visst kärlek. Hans namn var Tor. Att han var rodkärig, tänkte "Nomme" intet på. Längre fram fick han erfara, att sådana icke äro att leta på.

Tor fick fat i sin hammare, såväl en par bocker för sin kärna, och så dundra han astad norr på upp genom Ryssland och till Finland, ty det uppsköttes sig de vorella träen på den tiden. De kunde "förgöra" folk med virvelvindor och "lappskott" i vädret, så alla voro rädda för dem.

När Tor kom hit upp, fick han syn på en stor medusa, som gick och plaska steg. Han körde ^{den} mycket. Hon spratt till och fick syn på honom. Hon i väg ^{med stenen i förkärnen} och han oflet igenom Finland nedåt Sverige. När de kommo in skytte ned i det oestnämnda landet, gjorde fruktbaringen många vinningar och krumloktur för att förvira Tor och bli fria för honom, men det lyckades icke. Slutet, där Tor

härjare medulan, fick namnet Härjedalen. Efter de många stenarna, som traktkärningen flackat i Finland, finnas ännu många kvar, mossor och vattenhål utmärks.

Kvinnan fortsatte sin springande åt söder så fort, hon kunde, men så började stenen bli tung för henne. När hon kom till Småland, tappade hon den ena förklads hörnan, och stenen började ramla ut. Hon hade för sig att slänga staden i Bornholmskälet och fylla detta, men nu tappade hon det mesta i Småland, och den sista stenen flög ut vid sjön och blev Stenshuvad.

Kärningen sprang längre åt söder. Där slängde hon sig. Där hon satte andra i jorden, blev en stor vattenhål, som är där ännu. Med otsumma, som hon slängde sig, slog Tor efter henne med sin hammare, men denna flög över henne in i nacken på en stenbacke på Bornholm (Hammaru) och korsade denna till en del. Många lösa block syns ännu vid denna backe, några flisos flögs över till Kasibergs och en smula föll ned i Glemminge och sprack.

Hammeren studsar tillbaka från Bonnholmsbacken, skiftar ställe mot vid Gistöv och hamnar togs upp vid Kivik, där en större märke efter den ska finnas.

Trouci blev tilltydd stilla och krymte ihop sig och "tomma" så, att hon intet blev större än en vanlig fruntimmer och vackert som en prinsessa. När Tor kom, gick detta granna fruntimmer honom till mötes. Han glömde att stå ihjäl henne och började att snacka ^{som han brukade} med henne. Sin sista ord han, att fruntimmerna brukade passa upp Karlarna, där han hade varit. "Det kan jag också", svar hon. "Vad vill du ha?" - "Jag är förläst." - Då sprang hon till St. Olofs häus efter vatten till honom, men detta "sigas" hon så, att han blev rent galen efter henne, när han druckit delssamma. Så byggde han en stor stenkub till henne något från det ställe, där de snackas vid. Men med mötesplatsen var det rent besynnerligt. Där kunde folk intet gå förbi utan att kränga och "tomma" och handla, och därför kallas den ^{platsen} Tommarp, och så vidare . . .

... och hans mästare i många år, innan Simris.
Hann blev byggt.

Men det kunde intet gå på det viset att jämt
utan Tor måste ut igen. Då ropade karingen efter honom:
"Glim mi' inte!" Därför fick stenhuset namnet Glimmingehus.

När Tor kom upp en stycke, mötte han "Nomme".
Denne svar genast till Tor: "Eftersom du har slagit dig i
'stenigt' med jätterna, så kan du intet få så stor präst,
som du har haft, utan jag skall se bättre efter dig
härefter". Sedan for han igen. Tor hade astad och dödd
så förskräckligt en lång tid och slog ihjäl jättar och
troar.

Så kom han ner i krokarna igen, och då fick han
för sig att se också ^{de} om henne i stenhuset. En kvinn
slag han larm. En karl kom ut att öppna. Han var liksom
Tor. "Jätteren" kom också och svar: "Är det intet en duktig
pojke vi ha?" - "Ja", svar Tor, "stor är han nog, men han har
intet lärt att veta hat. Men jag skall säga dig, du länge
Torkel, att både du och din mor skola genast härifrån

Skåne
Herrestads lfd
H. Haurstedt

4367

M. Hörlén.
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

10 inl. före 1929.
och aldrig komma hit met." Och så höjde han den
levi.

"Jällesan" hade en brorson, som bodde i
Helgona-becken vid Lund. Det var förestan han,
som byggde Lunda kyrka, men det gick det, som
det går på många ställen, där man står förestor
på; den blev aldrig färdig. Hon vandrade dit med
sin pojke Torkel. Denne kunnade bli på larm
och oväsen. Detta blev jätten galen på. Han
visade både pojken och hans mor på poolen.

Troukärningen hade också en kuren. Han
var kunnig över Trollen i Romelklint. Till honom
gingo de, sedan de blivit utkorta från Helgona-
becken, men här äto och drucko de så mycket,
att de snöle trouen lyckte, att det var rent för
gale. En dag passade trouen på att kasta gift
i maten att de utkomna för att bli fria från
dem.

Men framkungen hade två döttrar, Långrempa och Missa. Båda tyckte om Torkel och höll på att bli vänner om honom. De tog och slogos med den mat, som blivit såu för Torkel, så han fick intet att äta. Därmed begick han sig, men hans mor åt och dog. Torkel blev både ledsen och arg. Han knöt näsien bak ryggen och svor för sig själv, att han skulle slå ihjäl alla tröuen i Romelickent.

Torkel "luskade" ut, att tröuen här sovs varje nionde natt. Den nionde natten kom, och alla tröuen såvo utom Långrempa. Hon kom till Torkel och talade om, att om några dagar skulle ett stort folje av tröue komma från Danmark till Romelickent. Jämkungen med sin folje bodde i en kribbäck, dit han hade en gång under sjön, och hans son skulle gifta sig med Missa. Sedan visar hon Torkel, huru det låg ut i Romelickent. Där voro många

hamrar och alla fulla med guld, silver, perlor och
djupa stenar. På Bergis norra sida var den stora
poolen. Genom den kunde man köra tre spann i bred.
Själva poolen var av kapper i så stor myckenhet,
att om man hamrar ut den i en halv tum tjocka
plador, kunde man med dessa täcka alla landis kyrkor
och kungl. slottet med, så stort det är, och en
alla betar, som blef över, kunde brännvinstof arbetas till
alla våra husmän. Nyckelen till porten var av rent guld,
och den var så stor, att en vanlig karl kunde stå
rakt i handgrippet. Och det är säkert, att, om de gjorde
pengar av den nyckelen, där blef nog att betala en
landis skuld och likväl att påkosta alla galenskap,
som folket kunde hitta på under de första tusen åren.

Än som det var, blev där en peppare i helst
ifren ögn, och en hel soärnu trou kommo fram mot
Romeleklint. När vaksor trouen och kommo upp forläre
är vanligt. De tassar och soasser om varandra,

så att det gick väl an. Snart blev här i ordning för
brödsopiet, och detta var slottet. De äto och drucko,
och under lekarna hoppade de upp och sparkade
varandra på näsorna. Detta skulle vara kort och fäst.
Så hölls de på i 8 dagar. Sedan skulle de främman
frolen resa hem igen, men först skulle de sova
det nionde dygnet efter gammal sed.

När de somnat, kom Långrumpas kus Toriel
och sade, att nu sovo alla frolen utom hennes
kammarsfija, som hon givit titel av sitt "vagevann",
för att hon skulle hålla sig uppe och vara till redo,
ifall hon behövdes till något. "Det är bra", svar Toriel.
Därpå skar han först huvudet av Långrumpa.
Sedan gick han runt i alla vrår och vinklar och
slog ihjäl alla froler både stora och små. Men det
var inte lätt att upphitta dem, ty de lågo inte i
sängar utan under bord, stolar eller trappor. Somliga
hängde med ena halsen om en handfat. Den enda,

som undkom, var pigetruuet. Hon bad för sig och
sag, att om han lät henne leva, skulle hon vara
honom till nytta i all hans tid och göra, som han
befände och lätet till. Då lät Torkei henne leva. Han
befände henne att fört bära bort alla de döda trollen
och kasta dem i sjön och, när hon gjorde detta,
skulle hon komma tillbaka och omfela, att arbetet
var utträttat.

Trocei gick efter sin stora förklade. I detta
ledt hon alla de döda trollen och bar dem ned till
Skanois, där hon la dem på stranden. Sedan kastade
hon det ena efter det andra långt ut i sjön. När de
döda trollen föll i vattnet, blevo alls fiskar så för-
skrämda, att de reymde därifrån. Torkei och Langa
foro ut i Nordsjön, ^{stor-} siceu flög till Island, är den
mindre siceu tog en del vägen upp mot "Frohuänes"
(Frohuäsan) och en annan del skrämdes bort i Bornhelms-
hållet. När troces såg, att all siceu reste, tog
den ett grepsåu och såtte det i havet att fånga

några ^{lämnade} uti, men de voro så i farten, at de foro genom maskorna. Därvid klämdo de, så at nosen blev spetsig och kroppen halften så tjock och dubbelt så lång, som den var förut. De stannar icke, förrän de kommo in i Nybrokroken orten om Ystad, där den fångas som lobbis.

Ute vid Skarö, där brottet stod och stampa, när det kastade de döda kamraterna i havet, har intet annat kunnat växa än gjungpiggar och röda svampar, och där växer knappt så mycket som gästbete.

När brottet var färdigt med sitt arbete, gick det tillbaka till Romeletilini att se om Torkel, huru han hade det. När brottet kom fram, såg Torkel och so. ^{han} Gick det tyssit omkring i rummen, tog en del tunnningar av bröccopsmaten och avlågssade sig ut ur berget samt slog porten igen och lade en stor bom före. Innan det gick därifrån, gjorde hon genom förtroening berget så hårt, at Torkel icke skulle komma

Skåne
Kamrad
St. Kamrad
1929

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

7
4367.

Uppst. M. Högsten
Ber. av. Rönne, Torgstens

13

ut. Sedan tog trollen vägen till "Tullbjer", där det annu
bod, ty ingen har sett det gå därifrån.

Någon tid härefter kom Tor förbi Romeliktent.
Han hörde, att någon dundra och slog larm inne i bergst,
och frågade, vem som var där. "Det är Torkel", fick han till
svaret; "trollpijan har låst mig inne." Tor blev arg och slog
och dundra, så det gnistade efter det, men intet slag
bet på det hårda bergst. Då gav han sig till att ösa
vatten vatten på det i den tron att blöta upp det, men
det var det samma som ett väder på gården. Vännen
blod skogsdrottens sanden, som samlar sig på ^{en stot} yta,
där byn Sandby uppstod, och det myckna vännen bildade
Silvåkraån och Tombsjöns.

Tor for sedan åska att söka upp trollen, som
bosatt sig i "Tullbjer". Han slog larm västom de, men
ingen svarade. Då slog han ^{en del} vännen genom Vallarques-
skaret och en del upp mot Glemminge. Både vännen massorna
flöt samman ovan om "Tullbjer". Tor trodde, att trollen

skulle vara förargligt, eftersom den blev, när den gav sig
i "slang" med jättarna, och kommo fram ad hamba vänen,
och då skulle det få plocka för det förket blivit inne-
last i Romelickent. Men trollen vill icke komma fram
efter något vatten, och Tor måste begiva sig uted till
en annan ort.

Sista gången, "Tvebjers-trollet" visar sig, var för
ad brudfölje, som reste från Hammars by till Rabusa
kyrka för ad viga. Då brudskaran kom till "Tvebjers", stod
trollet utanför och loppa sin påls. När det så följde,
slängde det en "loga" efter personerna, så ad dessa
knappst kunde se händerna framför ögonen. De körde
vitre nedåt Rabusa sand och kommo icke till kyrkan
förrän följande dag.

Om efterkastarna kan man få höra "Nomme" komma
från nordost och stanna över "Tvebjers", då hans hundar
giva skall. Han söker då efter trouppigan från Rome-
lickent.

Bortbyting

4. Om Slummapågen.

Om "Lupin på Væren" är följande berättat. I den
 backe, där hans borg låg, bodde troll i forna dagar.
 Dessa kunde ej förstå ett släkte, sedan de blivit berömda
 Ljanslag horn och pipa, och de började bli gamla och sköp-
 liga. Men de ågde en makt; de kunde byta bort sina troll-
 ungar mot kristna människors barn vid oberäkna tillfällen,
 innan barnet blivit döpt. Den lammne trolleungeu benämndes
 "föbbyting". En sådan var "Slummapågen". Om honom hade "Föbbyting."
 N:o 1. Nils och hans berättelse ad outala.

De gamle brödre ~~en~~, äro för lång tid tillbaka
 bodde i Grånarps by i Fostersups socken ad ungt ättas Fostersups socken.
 par, goda och kristliga människor. De levde i god
 samförstånd med alla, som de kommo i beröring med, be-
 halle gärna sina utskyltet till präst och länsman, och

den lilla i vaggan. Till det yttre syntes ingen skinnad på "förfäringa" och det bodroövar barnet, varför bedrägligt upptäcktes förti efteråt.

Eftersom ären gingo utvecklade sig abnormiteterna mer och mer. Huvudet växte till en ofantlig storlek, under det kroppen blev utvecklad. Förti vid 4 års ålder kunde detta barn ~~själv~~ självt lyfta sin huvud från kudden och vid 12 år med möda släpa sig fram i stugan. Dess näringsskanal utmynnade vid naveln. Därför var ~~han~~ ^{det} alltid klätt i en kall eus S. K. "Blom". Härav fick ~~han~~ ^{det} benämningen "Blommepågen."

^{Gfossan} Han var en godmodig person, som aldrig gjorde någon förtär, men han kunde icke göra någon skinnad på mitt och det i fråga om ~~en~~ glänsande föremål. Därför var det nödvändigt, att folk hade sådana saker undergömda, när han kom tillhand. Men miste hans auktoritet även av den vidrige luki, han spred omkring sig. "Nu kommer 'Blommepågen', 'Kan jag luktas', var en aumant

~~uttryck~~ uttryck bland befolkningen i orten.

Enligt berättelsen om honom skulle han blivit mycket gammal. Under hans seira så ville ingen "hysa" honom på grund av hans smuktighet. Därför tog han sig namnsvorlat i "Klyva sten". Här funna personer honom en dag liggande död.

20

Anders Larsson berättar

1. Om N² 1/2 Nies som ^Lläkare.

1) Bölar djur.

En häst.

En morgon blev jag sänd av min far till en granna i ett ärend. När jag kom dit, var hans häst sjuk. Gulben Nies var efterskickad, och han ständigt till stället på samma gång, jag kom dit. Han såg genast,

en hästen var "förgjord". "Det hade den ^{den} katlerkonan
 gjort, som besökte ^{är} stans i går och icke fick så mycket,
 hon begärde", påstod Nils. "Tänken efter ho det var och
 sägen sedan, om det intet är, som jag säger! När I
 ledde ut hästen i morse till att vattna honom, så
 var det liksom det bläste hårt till. Då flög en hop
 "smyltje" upp i luften, och bland detta fanns en hönsfjäder.
 Denne flög här över hästen, när han drack vatten. Där. Hästsjukdomen
 med var det gjort, så nu har hästen "hönsariv". Men - "hönsariv"
 det är intet farligt, när man betar det ganska, och
 nu skola vi laga i lag med honom med detsamma."

På gården gick en korna och skrocker. "Låt
 oss laga hit korna!" sade Nils. Den blev först lagad
 och frambrun till Nils. Denne lassade sin vänstra
 strumpland. Med den ena änden av bandet band han
 kornas vingor, med den andra fötterna, och med på
 bandet slog han många konstiga knutar under
 mummel av obetydliga ord och besynnerliga rörelser.

Nu vore alle forleeveller gjorda och ceremonien
borjnad.

Ägaren av hästen befäres att ståa sig fram
för hästen och hålla i grimman med båda händer-
na. Nils intog sin ställning på hästens högra
sida och jag tillvars att hålla mig vid den vänstra.
Nils räckte mig hönan framom hästens bogar, och jag
lämnade den tillbaka under buken frambenen,
att gulben mottog den. Sedan lämnade han mig hönan
över manteln, där jag mottog den, varefter jag lämnade
honom hönan under loken vid ljumsken. Nu vände
gulben Nils ^{hönan} upp och ned och lät henne riva hästen
i ena ljumsken. Denne blev rädd, sprang till mot
krubban och räckte sedan tillbaka med sidan sedan
hast och kraft, att hästens ägare släppte faget i
grimman, och grimskaflets bröst. Hästen rusade ut genom
dörren, sprang i vildeste fart ut på åkeren, lyfte på
svansen och bläste flera frampåslötter, så att "packningen"
virolade omkring. Sedan han fortsat att springa en stund,

Återvände han till gården. Efter en halotimme gick han och dricka en vattenkoen och dömflet in i spjettan och åt klövar.

Andra tiden hade Nils lossat skon från strumpbandet och bundit detta om benet igen. Han tog sedan en "kopot" och bröt upp en sten på "killed" vid dörren och lade där en liten påse, som innehöll saket med övernaturlig kraft att utelänga och slaga tröckeri från detta käftstae.

En ko.

Vid ett annat tillfälle var en ko sjuk på ett ställe, och genast sändes bud efter gubben Nils. Hon hade stora, röda ögon och svullen mule. Där denna dröp jämt saliv, under det hon med tungan borrade än den ena näsborran, än den andra. Hon stände fram så den ena foten och så den andra och slickade sig mellan klövarna, så att sår uppstod. Dessutom var hon styv i ryggen och svans.

Ko-sjukdom,
"solskott"

1465 Rom. Han kände det sjuka djuret. Närpa
ytade han: "Sjukdomen är inte farlig, by den är inte så
gammal, men försiktighet är av nöden. Hon har 'solskott'
Sjukdomen uppkommer därigenom, att solstrålarna träffa
djuret i sidan, när det vattnas i solnedgången. Sådant
måste undvikas framför allt." Sedan följde en lång rad
med råd och förmaningar till varsam behandling
under framtiden. Därpå gick Nils till Korns bostad.

Gulben begärde och erhöi en tjärpuis, som
innehöll grön tjära. Han doppade en trästicka i tjäran
och beströkt dermed Korns mule och näsborrar, vilket
fortsattes, så länge hon slickade bort tjäran. Sedan
kissade han Korns klovar på samma sätt. När detta
var gjort, tog gulben ur sin ficka en rakkniv
och avvecklade håren på Kornsansen på ett omkring
10 cm. långt stycke och uppsamlade dem noga. På en linne-
lapp utbredd han ett pulver, som bestod av 9 slags olika
ämnen, däribland kamfer, dyvelstrick, kreol, arsenik och
"dönsten". Med rakkniven skar han på det avvecklade stället

en 5 em. lång skära så pass djup, att några bloddroppar
framträdde. Dessa uppsamlade han på pulvret och
bedred därav en klubbig salva. Denna utbröts han
på tinnelappen, som ^{han} fastbandt kring såret med egen-
domliga trauknutar och översmetade med tjära. De
avskade hären jämte en del andra saker - därifrån
flyggrön - ledt han på en tertaurik med torvglödet
och rökar kon.

Efter ett par timmar hade salivflydningen
upphört, andra dagen var stygheten borta och på
fjärde dagen var kon fullt frisk.

2) Balar människor?

Taumanhet.

N° 1^e Nils var även utbildad som läkare

mot sjukdomar bland människor. För oss sjukas
har han råd och "meklamente". Varje sjuk, som
han blev kallad till, gav han först med högra handens
avrigade en magnetisk korsstrykning över hjärna, paror
och bröst, och sedan talade han till den kroppströrens
och kroppens ord.

Sjukdomarna på gubbens tid benämndes i
allmänhet för "Kyllen" (frossa). Den uppstod av "Kyllen (frossa)"
honom i 3 skenor: var-tredje-dags, var-annan-dags
och var-dags, vilka påkommo med 9 dagar mellan-
rum. Var tredje-dags-frossa börjar alltid först, och
den var låtest att bota; men fick den fortgå o-
botad, övergick den efter 9 dagar till var-annan-
dags-frossa och sedan efter ytterligare 9 dagar
till var-dags-frossa, som slutade med bröstsjuka
och blodhosta. Då kunde Nils inte hjälpa, utan
den sjuke fick lyna av och dö.

Gubbens botemedel mot "Kyllen" voro enkla.

För kvinnfolk och barn ordnar han mot var tredje-
dags-frossa $\frac{2}{3}$ morotseft och $\frac{1}{3}$ honung, vore de skulle
intaga en matsked var annan timme. Dubbel så
mycket skulle de intaga, då frossan bröt på och genast
gå till sängs, var inspekta i dygn, för att komma i borti-
ning. Vanligen var den sjuke återställd efter 2 sådana
borttåg.

För manfolk ordinerar Nils samma mängd saft av
morot och honung, men i stället för dubbelt så skulle
intagas en glögg, tillagad av $\frac{1}{3}$ liter brännvin och 50 gram
socker uti ett glaserat kerfot, så varm som möjligt. Därpå
skulle den sjuke föreläsa en sprängmarsch på 10 minuter,
för att komma i borttåg och sedan lägga sig i en varm
bädd. Det dröjde intet länge förrän den sjuke sov en lugn
och orörkvis somn. Två eller 3 sådana borttåg
voro tillräckliga i de flesta fall. Endast our personar höra
till vane-drinkarna behöves flera, men det var ändå icke
säkert, att en varaktig förbättring intröfde.

Et uskies fall.

Ten familj blevo en man och två barn hastigt sjuka. Mannen var mest angripen. Han yrade och resade, så att 3 karlar måste liickausas för att hindra honom att göra sig själva eller andra någon skada.

Metode med
matfrågning

Gubben Nils blev efterskickad. Han kom lysst och såg som alltid. Ingen i slagen märkte hans ankomst, men den sjuke, som hade alla sinnen spända till det yttersta, ropade, innan Nils kom, fändes grova eder: "Nu kommer du lille gamle ---, men jag ska krossa honom." Den gamle gick sakta fram till den sjuke, fäste med sin vänstra hand om hans högra handled och med sin högra hand avviksida strök han 3 gånger ett kors på den sjukas hjässa, pannan och bröstet. Sedan blev han stående några minuter och betraktade den sjuke. Dörpa sade han till de närstående, som höll honom yrade: "Nu kunnen I släppa honom, för ^{han} blir nog i bänken stilla en tid." Karlarna

släppte sina lag, och den sjuke förhöv sig lugn.
 "Tagen nu hit brännvin och ~~ett~~ stop mjölkad mjölk!"
 befämr Nils. Sedan detta sked, räckte han en stor sup
 åt den sjuke att utaga. Denne vägrade under före-
 vinning, att det var gift. Men Nils sade kort och
 bestämt: "Du skall!" Strax kom den sjuke glaset.
 Derpå bjöd Nils en sup på varje kurt i slagan och
~~härvid~~ ^{sedan} ännu en sup åt den sjuke. Till sist befämr
 han honom att dricka av mjölken. Då han druckit
 av denna ett par gånger, började han kräka. Först
 kom maginghåll och sedan blodblandad slem.

Under tiden hade även barnen fått mjölk
 att dricka, och även de voro i fara med att kräka.

Efter en halv timmes förlopp avstannade
 kräkningarna och de sjuka insomnade.

"Nu kunnen I se", sade gubben Nils, "hur det går,
 när fattigdom och egenlytta göra sällskap. Vad skulle
 han med 'trougläddan'! Har jag intet kommit, som jag

Konan, hade han entel levd sin konas. Den efter, hur os
kommer ad gå! Sover han i en timme, blit han
sjukt länge; sover han i 4 timmar, ger det ont
över på ett par dagar. Men lät honom entel äta,
när han vaknar, för då dör han, innan tre dagar
bli gånna!

Den sjuke sov i 10 timmar, och 2 dagar
därefter gick han frisk och sand till sin vanliga
arbete igen.

Några dagar efter denna händelse kom
gubben Nils, sin vana trogen, på besök hos min
far. Jag passade då på tillfället och frågade honom,
vad han menade med "trollgäddan."

"Jo du," svarade han, "det är ett gammalt ut-
tryck, deligt, uselt eller skämt. Där är det bra
torri, som vi veta, och I haven nog sett, ad i grä-
vorna ligga döda eller halv döda gäddor. På sömliga
av dessa finnes stora häar, i vilka sitta iglar, sniglar
och alla sorters kryp. Det är ju tydligt, ad sådant

Gulbeen gjorde sina förberedelser till vandringen. Han tog av sig "krivi" och "bröstlapp", vände den senare om, så att innersidan blev utvänd, tog plaggen på sig igen samt band en lång yllehalsduk om hals och huvud. Endast ögonen voro obelagda. Så sade han, att vi skulle gå omkring så, att vi fångade vinden på ryggen, när vi gingo till groven, där martern lysta, ty det var livstärkt att andas den luften.

En sakt och aftonvind blåste och så småningom väntes i en låg rörelse. Redan på avstånd syntes ett fosforskimmer, som syntes starkare och sorgare efter väntas rörelser. Jag vågade ej säga något, men obemärkt bakom gulbeen fyllde jag en gammal "fyrkanna" med vatten. När jag kom hem, stände jag den i drängkammarsfönstret. Följande dag syntes ingenting i detta vatten. Jag kunde ut några ^{vågar} droppar på en glasskiva. För några ögonblick såg jag små, grå.

vara planken i stora ryg. I ryggen var det också, som
orsakar förtöskheten. Följande afton typte skencen ut
"fyr tunnna". Gulben hade två; tre kvävar ^{och oftorem löp} i rad
synes det, men sedan icke mera.

3. Om fördrivandet av engelska sjukten.

Tydar

1) Om "ohyrar" (kallor och mäs) ryggnen i stora flockar,
så har man snart att vänta "fingarsjukan" (Smittsam sjukten).

2) Om barn "busa" under leken, betydligt delin, att
sjukdomen utbryter i familjen inom 3 dagar, och då man
intet barnen i leken, kan sjukdomen bli långvarig och t. o.
m. orsaka dödsfall, men hindrar man dem att fortsätta sin
lek, blir sjukdomen snart övergående.

3) Om barn under leken "rygga", säges det, att de flygga
far och mot i grasen.

4) Om barn suga på fingrarna, avbita naglarna
eller gräva med fingrarna i lerväggar och ^{att barn} äls detta, så
är detta tecken till begynnande "svingelsjukan" (trissat) och

kön ej kan vara bra ut äls. Det är ju förgiftat. När jag kom
hemom dagen till den sjukas hus, såg jag utantill det samma
fiskben och krossen av en gädda. Då tänkte jag genast
till, hur det var, och det visar sig, att mina tankar
voro riktiga. Mannen och de två barnen har ätit av
den sura gäddan och blevo sjuka, ^{och förgiftade} men hustrun och de
två barnen, som icke förlorat något av denna föda, slapp
undan. Därför säger jag det, att ibland går enengstan
bakut. Hur de sjuka icke fått mjölk att dricka, så hade det
varit deras sista måltid. Det är jag säker på."

"Ja", fortsatte Nils, "det är bra klart, som jag nämnde.
När det nu blev på eftermiddagen, då det började regna, så skole
Jag se, att där uppstod en vitgrå tjocka över Hammars
torrommar. Den blev omkring en alm i tjocklek. Kommer
då fort ett stort regn, så där blev ett kvarter djupt med
vatten, ^{och} så skole Jag se "marelden". Synes den 3 kvinnor
i rad i "mickes ryg", ligger pojkar och drängar och sjungit
om varen. Själva har jag ofta sett marelden."

2. Om seendri av "marelven."

"Skaveld"

En dag kom gubben Nils igen till min föreläsning. Sedan han pratat en stund om titeln av varje, sporde han mig: "Säg du marelven i går kväll?" - "Nej," svarar jag. "Jaså kom till mig i morgon kväll," uppmanar han, "så skola vi gå ut och se på den!"

Jag gick dit om kvällen i god tid. Gubben såg i sin sluga och läste med hög röst aftonbonen i sin psalmbok. Jag hälsar "god kväll", men gubben fortsätter att läsa utan att besvara min hälsning. Först sedan han läst aftonbonen till slut och döpa en psalm, svarar han: "God kväll igen. Men skau ej låta störa sig i sina andaktsstunder, ty då går det så, att aldrig någon lid blis övert till bonen.

Nu skola vi strax gå ut i masserna och se på "marelven", men gå efter mig och säg ingenting, ty då kan du lätt bliva sjuk."

Skånska
Herrskaps h. k.
St. Herrskaps m.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

12 Uppst. av M. Herten 23

4367.

Eng. sjukhus

'skåneru' (engelska sjukhus). Gubben Nils menade, att denna sjukhus var
lång botad i början. Medan skulle skåns barnet i dörrkarmen
hållas en öppnad dörr och med en ullgarnstrid uppsatt
dessa höjd, och på tråden slå en knut som märke för
höjden. Därefter skulle barnet få gå tråden med båda händerna
denna utsträckt. Om höjd och famnvidd motsvarade var-
andra i längd, förelåg ingen fara, men fåtads i famn-
vidden 5 eller 6 cm., kunde man frukta för, att barnets ryggrad
komme att sönderbrytas.

Denna mätning skulle föreläggas 3 gånger om torsdagen
efter varandra två morgnar, middag och kväll. Dessutom
skulle man hos snickaren förskaffad sig järnfilspar
av 9 olika järnverktyg och blanda denna med krossad
~~sackor~~ ^{eller honung} samt låta barnet av denna blandning
intaga en dosis varje morgon i 9 dagar. Dessutom
skulle man tillråda barnet att vara i flitig rörelse, så
att det icke fick tillfälle att suga på fingrar eller
gräva i väggarna.

4. Om hur man gick till himla.

Gubben Niis och min far, som också var född i Ste Herrestad, ha berättat mig, att i nämnda by och i byarna västerut brukade drängarna och pigorna gå "till himla" under hösttjuvningen. Om morgonen vid resan till stallet var varje dräng med sig 1/2 meter lång "himla-stake". Då middagstiderna var hären, beredd arbetarna sig att gå till himla. Himlastorarnas nedsattes på ången med i en rad med omkring 1 m² mellanrum; tröja knäppes vid tröja till en räkka, som upphängdes på stovarna och bildade ett slags tronhimmel; härunder lades en huvudkudde av nystaget hö; varje stallet hade sig under denna valv att laga en välbekvärlig middagsvila. Även pigorna ~~lag~~ tillredde sig en "himmel" med lindhjälp av råsvor, höljungor och förtkläden. Genom värmen ovanifrån och ~~fuktiga~~ lukten från ~~den~~ det nystagna

höet uppstod en behaglig svalka, och det dröjde
 inte länge, förrän de fröna arbetarna sövo en
 vidrkvickande sömn.

Min far hade på arrendet en mindre hem-
 man, som tillhörde Hedvigsväls gård. Jordens bestod
 mest av torvjord och gränssar i sydväst till
 Hammars bys ågor. Far var en ibland den tidens
 inpräskade hoverislavar, för vilka 30 graders värme
 eller 20 graders köld inte hade någon skadlig in-
 verkan. Allt arbete skulle utföras på bestämd tid,
 det var en given regel. Middagsrasten räckte 1
 timme från kl. 12 till 1. Men någon regel utan undantag.

I juli månad 1872 uppstod vi för en vår
 arrendator egendom. Dagen var fryskande varm.
 Far beslöt att gå från den vanliga regeln om
 middagsvilan. "Det är så varmt idag. Pojkarna, Vi
 gå till hemla till kl. 3." Det var en fröjd för oss.
 I hast nedtrycktes spadar och skuffat i jorden,

plagg knäpptes i kopp och breddes ut över skuffen,
hö samlades till kuddar och ~~lådor~~ ^{snart följde}. Vi alla 3
i djup sömn. Far vaknade först. Med ovanlig
mildhet i röstén väckte han mig och min broder
med tillräckelsen: "Upp med er, pojkar! Äljist kommer
med meraaftonsmaten till oss, innan vi få mid-
dagssovnen griden ur ögonen!" Vi kommo snart
på fötterna och började vårt arbete. Min broder
red i "torraplydran" och jag kastade vänen på
den ur torrograven.

Jag var knäppi nedkommen i torrograven,
förrän jag hörd en prassel, liknande det, som
uppkommer, när vinden far snellan torra väsror.
Då jag såg upp, syntes något, som liknade en
vit, gnistrande dimma. Den närmande sig mer och
mer och drog mot oss nödväsi. Snart voro ^{vi} liksom
inbäddade i en levande sky av fljervingar. De
understa flögo omkring 1/2 m. från jordytan efter
och vid sidan om varandra så nära som möjligt.

Om detta ^{läcke} fyrvingens flögo flera andra med omkring
100 m. mellanrum. Svärmens bredd och höcklek kunde
jag icke bedöma, ty på 2 hela timmar sågo vi intet
annat än ~~fyrvingar~~ fyrvingar. Jag kuskade några skopor
vatten bland dem, och med det nedfallande vätnet
följde ~~följde~~ tusentals fyrvingar, som bildar på vänen-
ytan en gnistrande läcke.

5. Om sätt att förvisa råttor.

Förvisa råttor.

När man första kvällen hör grodorna kväka, är
det tid att förvisa råttor och möss ur huset. Det lär sig
säkunda.

Den person, som först hör grodorna kväka, stäver
sig utanför husets köksdörr och kallar ägaren innanför.
Den förr ropar: "Nu korra fröna!" - Den andra svarar:
"Ryktor ä' mus ad våra hus!" - "Här sto' vi gärna ad dem?"
- "Jä' N. N." - Om man är tidigt uppe det ärets Valborgs-
morgon, kan man få se skeror av råttor och möss vandra

der, de vider fortværelse, och agaren av stället blev dem
icke tvivl^{at}, förrän han under någon besvärjelseformel
kan sända dem till annan ställe.

Även andra tider på året kunna råttor och möss vara
ute på vandring. Morfar har uttalat, att han vid flera
tillfällen sett sådana skaror. Min far ombetar en gång
att han i mars månad 1850 var i följe med 7 skjutsar
till "Fylan" att hämta ^{ved} (bränn). När de kommo uppom
Ullstorpbacken, sågo de en mörk fläck, som drog sig
från nordost till sydväst. Det var vid 3-tiden på
morgonen och klart månsken. Den mörka fläcken hade
nått fram till vägen. Hästarna stannar och ville ej
gå fram. Då de ressur sågo närmare efter, märkte
~~de~~, att fläcken utgjordes av flera tusen möss, som
lägo fram i den angivna riktningen. Hästarna drovos
på, och många av djuren döddes under hästarnas hoar
och vagnarnas hjul, men de övriga fortsatte sin vandring
utan att ändra riktning. Dessa möss voro naturligtvis "santa",
som man trodde på den tiden.

marin min närmaste vännen, uppkommer faras under
rotmånaden. Går han och lever efter löva, betecknas den
missväld. - Anländs ^{du förde} storken den 16 april, /Patrick, du
"äterns paddra", betyds detta lidig vis och rik skörd.

5) Den 24 februari, "Matthias med ägget", börja gärna
värpa.

6) Valborgafton skulle spanningslagen "skoffes"
för att inte laga heller under våren samt väl jämna
ovarpå ven vis siöorna. I varje hörn ritades en kors
för att nissarna inte skulle ha makt att bortföra något
av säden och för att den skulle bli utsädesdryg och
lämna god skörd

7) Före soluppgången Valborgsmorgon den 1 maj Rita kors - mot
gick husbonden eller ^{hjävar} förste dräng, om ingen husbond ondska makter.
Larans, kring åkrarna ^{hjävar} i den rita kors och ned.
sätta stål till skydd mot ondska makter. Samma
morgon skulle pigorna, sedan de mjölkat korna, under
lystnad doppa högra handen i mjölkbyttan och drappa mjölk
på gångjärnen till den dörr, genom vilken korna skulle gå

Skane
Korsmässa 18 maj.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

4367

Uppst. N. Hosten

27

St. Korsmässa 18 maj.

vi på befi på dei trostkaringarna iku skulle kunna bort-
tega det fövita grässmöröt med sina "signerics."

8) När pilkängens knoppas äro stora som mus-
öron, är det lid ää så kavre, och när kängena äro gula,
skan konen nedmyllas. Vantigen såddes ^{våg} mellan
"Morsmässa" (8 sept.) och "Korsmässa" (den ^{14 sept.})

9) Linci såddes sist antingen St. Eriks dag den
Linsäddens. 18 eller Karolinsdagen den 20 maj, men iku den 19 - Potentia-,
ty då blev det kort och fövigt. Mannen sådde och
hans hustru gick omkring 3 steg före och lito mycket liti
höger för ad med fötskyen märka för sadestaster.
För varje steg, hustruen dog, skulle hon säga: "Lito
djökare och lito längre!" - en mening liti mannen ad
iku spara på utsädet och en önskan ad få långt och
fint lin.

7. Om gamla uttryck.

1) "Än så dålig för böjerskall!" Vid höstloven var erna det regniga somrar fingo drängarna ofta vada i vatten på den sanka ången. Pijorna gingo bakfäst på uppshanta gräset och utlevda det på torra platser. Vantigen hade drängarna med sig en skjorta och en par byxor i keser, som de la på sig, när dagsarbetet var slut, men någon dräng undslöt sig så gora och gick hem i paradisdrakt under arbetet. Detta ansågs sämre för pijorna, varför en sådan arbetslösa ävömdes och slapp brännvin i bysked.

2) "Om fick sig en bra kasjätt" sades om den, som blivit lagstikt för borgensförbindelse.

3) "Det går rent i hummerdus" brukar de gamla säga, när något rör sig mycket fort.

4) "Jag skall ge dig en minnespenning" är ett uttryck från äldre tiden. Husbonden förvarar i hemliga sängen en minnesstav, på vilken olika märken till sig och dag för märkvärdiga handlingar inom familjen vore in ~~skurna~~ ^{skurna}. När husbonden var gammal, så att han ej kunde överse skötsel av gårdens yttre göromål, anförtrodd han detta åt en äldre

dräng genom en enkel ceremoni. När drängen in
morgon gick från frukostbordet, passerade husbonden på,
under det han låg i himlingssängen, och med sin
minnertas giva drängen en slag över ryggen
med ordet: "Jag skall ge dig en minnespång." - "Gör
du det?" frågar drängen. - "Ja, det gör jag," svarar
denne. - Detta skedd i de övriga Ljånarnas närvaro,
och nu visste de, att drängens befallningar voro
likvärdiga med husbondens. Efter detta luktade
husbond och dräng varandra med ordet du.